

Herenweg 1

Adres	Herenweg 1
Plaats	Wassenaar
Naam object	Groene Kruisgebouw
Kadaster	WSN01.F .10230.G.0000
Typologie	
Complex	nee
Beschermd gezicht ja	

Omvang bescherming

De bescherming betreft het voormalige GROENE KRUISGEBOUW. Het interieur maakt wat betreft de oorspronkelijke structuur en de constructieve onderdelen onderdeel uit van de bescherming. Ook de in de beschrijving genoemde details en materialen vallen onder de bescherming. De erfafscheiding is niet bij de bescherming betrokken. De gevelsteen met de leeuw is niet bij de bescherming betrokken, het kruis eronder wel.

Inleiding

In 1937 gaf de N.V. Zuid-Hollandsche Vereeniging 'Het Groene Kruis', afdeling Wassenaar, opdracht om het wijkgebouw te ontwerpen. Het ontwerp is van architectenbureau Granpré Molière, Verhagen en Kok uit Rotterdam. De tekst op de eerste steen, die overhoeks ingemetseld is op de hoek Gravestraat-Herenweg luidt: "De eerste steen is gelegd / door D. Th. Ruys / wethouder van wassenaar / op 22 januari 1938." Boven de entree was de functie van het gebouw herkenbaar gemaakt door het aanbrengen van een Grieks kruis in geglazuurde tegels. Op deze plaats bevindt zich nu de leeuwenkop.

De vereniging Het Groene Kruis "stelt zich ten doel de praktische toepassing van de gezondheidsleer in den meest uitgebreiden zin, de verbreiding van kennis dienaangaande, de bestrijding der tuberculose, de ziekenverpleging en de behartiging van de gezondheidsbelangen van moeder en kind." Dit doel wilde men bereiken door het steunen van maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid zoals het bevorderen van de wijkverpleging, kraamverzorging, ziekenverpleging, het houden van consultatiebureau en de bestrijding van tuberculose.

Het gebouw werd met het oog op de oorlogsdreiging voorzien van een betonnen dak en er werden gaskanalen aangebracht, die uitkomst moesten bieden in geval van een gasaanval. Het souterrain werd als berging en als stookruimte gebruikt; op de begane grond bevonden zich de wacht- en behandelkamers (en dergelijke) en op de verdiepingen bevonden zich woonvertrekken voor de verpleegsters.

In 1950 vond een interne verbouwing van de kelder plaats, waarbij in de rechterzijgevel drie nieuwe vensters aangebracht werden. In 1961 werd door architect T.J. Loggers te Wassenaar een serre op het platte dak (aan de achterzijde) toegevoegd.

In 1972 vond een verbouwing plaats, waarbij het Groene Kruisgebouw werd verbouwd tot kantoor met woning. Dit is tevens de huidige functie van het pand. De verbouwing geschiedde in opdracht van C.G. van Leeuwen en naar ontwerp van Buro Westgeest te Wassenaar. Als onderdeel van deze verbouwing werd ook de oprijlaan vervangen door de voortuin met hekwerk, zoals in de huidige situatie, en werd de entreepartij gewijzigd. Hierbij werden de stoep en de omlijsting aangebracht, waarbij de lichtblauw geglazuurde tegels werden verwijderd en de leeuwenkop geplaatst.

In 1997 vond de laatste wijziging plaats, waarbij in opdracht van G.P.G. van Leeuwen alle stalen kozijnen en ramen werden vernieuwd, enkele zolderramen werden toegevoegd en een extra venster in de voorgevel werd aangebracht (links, eerste verdieping). Dit werk werd uitgevoerd door Bouwbedrijf B.M. de Wit te Wassenaar.

Over de architect: architectenbureau Granpré Molière, Verhagen & Kok

Marinus Jan Granpré Molière (Oudenbosch 1883 – Wassenaar 1972) startte zijn carrière bij onder meer de Dienst Gemeentewerken van Rotterdam en rijksbouwmeester C.H. Peters. In 1916 richtte hij zijn eigen bureau op met P. Verhagen, waarbij A.J.Th. Kok zich in 1919 aansloot. Het toonaangevende architectenbureau Granpré Molière, Verhagen en Kok uit Rotterdam hield zich ook bezig met volkshuisvestingvraagstukken en maakte vele stedenbouwkundige (wederopbouw)plannen voor steden, dorpen en uitbreidingswijken. In 1916 startte het nieuwe bureau met het ontwerp van tuindorp Vreewijk te Rotterdam. In de periode van 1928 tot 1938 ontwierp het bureau woningbouw voor de Wassenaarsche Bouwvereniging in Oostdorp en Kerkehout. Het bureau verwierf ook enkele opdrachten voor vrijstaande woonhuizen in Wassenaar, zoals aan de Jagerslaan 11 in 1920 en Prins Frederiklaan 22 in 1922.

Granpré Molière was een invloedrijke architect, stedenbouwer en theoreticus. Hij was van 1924 tot 1953 hoogleraar van de afdeling Bouwkunde aan de TU Delft en heeft vanuit deze positie dertig jaar lang een grote invloed gehad op de vorming van nieuwe architecten. Hij zocht naar schoonheidswetten die voortkomen uit de eigen aard van ruimte- en massavormen zelf, niet ontleend aan overwegingen van functie of constructie en evenmin aan individuele ontroering of uitings-behoefte van de maker. Hij was de spil van de bouwstijl bekend als de Delftse School, die genoemd is naar de school die Granpré Molière in Delft maakte met zijn architectuuroppvattingen. Het tijdvak van de Delftse School loopt dan ook parallel met het hoogleraarschap van architect Granpré Molière aan de TU te Delft.

De Delftse Schoolarchitectuur is een substroming van het Traditionalisme, waaronder ook de Bossche School valt. De stijl kenmerkt zich door traditionalistische vormgeving en materiaalgebruik en toepassing van klassieke en inheemse elementen. Plattelandsbouw vormt een belangrijke inspiratiebron. Deze bouwstijl is voor iedereen herkenbaar als 'Hollands' en refereert aan traditionele waarden. Het (steile) zadeldak speelt hierin een hoofdrol, als typisch Hollands dak, maar ook de voorkeur voor Hollandse pannen en metselverbanden uit de Middeleeuwen, passen in deze bouwtraditie. Voor het Groene Kruisgebouw koos Granpré voor een Vlaams verband en het zadeldak heeft een flauwe dakhelling. Ook paste hij eigentijdse materialen, zoals stalen ramen en een betonnen dakconstructie toe.

Stedenbouwkundige aspecten

Het pand ligt vrijstaand op de hoek Gravestraat-Herenweg, met de langsgevel aan de Herenweg. Tussen beide wegen en het pand ligt een voortuin, begrensd door een erfafscheiding; inrichting en afscheiding stammen beide niet uit de bouwtijd. Door de vrijstaande ligging en de parkeerruimte aan de achterzijde is het pand rondom goed zichtbaar.

Het pand ligt binnen de contouren van het sinds 2008 beschermd gezicht 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg'.

Architectonische beschrijving

Het pand is in Vlaams verband opgetrokken vanuit een rechthoekig grondvlak. Het bestaat uit een kelder en een bovengrondse bouwlaag over de gehele grondvlak. Een L-vormig deel van het gebouw heeft een extra bouwlaag, afgesloten met een flauw zadeldak. Het hoofddak ligt met de nok evenwijdig aan de Herenweg en bestaat uit twee delen; op de hoek is het pand namelijk hoger; ter plaatse van de

Gravestraat sluit haaks op het hogere deel een tweede zadeldak aan. Het achterliggende bouwdeel is afgedekt met een plat dak.

De vensters in de asymmetrisch ingedeelde gevels zijn rechtgesloten en doorgaans niet voorzien van een strek of rollaag. Bij enkele vensters is sprake van een ontlastingsboog in segment- of korbboogvorm. De vensters zijn overwegend staand en geven uitdrukking aan de interne functie, waardoor bijvoorbeeld de plaats van het trappenhuis in het exterieur duidelijk herkenbaar is. Afmetingen en indelingen van de vensters verschillen sterk. Er zijn lekdorpels van grèstegels, maar ook kunststenen dorpels en sluitstenen bij enkele cirkelvormige vensters. Aan de zijde van de Gravestraat bevindt zich onder een raam een plantenbak in hetzelfde materiaal. De gemetselde trap aan de achterzijde en de gemetselde borstwering van het platte dak zijn afgewerkt met glans geglazuurde grèstegels. Het dak heeft een betonnen constructie, heeft overstekken en is afgedekt met rode Romeinse pannen.

De asymmetrische voorgevel aan de Herenweg bevat vensters in verschillende afmetingen, maar is vooral horizontaal geleed. Het hoge, staande venster van het trappenhuis is een verticaal accent. De entree bevindt zich uiterst links in het lagere bouwdeel.

Interieur

Het interieur heeft zijn indeling grotendeels behouden. Ook zijn er in ruime mate details en afwerkingen behouden, zoals het betonemaille waarmee de wanden zijn afgewerkt, maar ook details zoals (zuur)kasten, deuren en sluitwerk.

Waardstelling

Het Groene Kruisgebouw uit 1938 is vanwege de cultuurhistorische -, architectuurhistorische -en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de sociaal-culturele geschiedenis van Wassenaar en de geschiedenis van de zorg voor de volksgezondheid en 'Het Groene Kruis' in het bijzonder;
- vanwege de lokale zeldzaamheid van de typologie van een gebouw voor sociaal nut;
- als gaaf bewaard voorbeeld van een kruisgebouw uit het Interbellum in de stijl van het Traditionalisme;
- vanwege de gaaf bewaarde hoofdvorm, eigentijds en typerend materiaal- en kleurgebruik en vrijwel gaaf bewaarde detaillering;
- als onderdeel van en vanwege de betekenis voor het oeuvre van Granpré Molière;
- vanwege de ligging binnen een van rijksweg beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';
- vanwege de beeldbepalende ligging op de hoek Herenweg-Gravestraat in het centrum van Wassenaar.

Bronmateriaal

Bezoek ter plaatse 12 maart 2010 met mondelinge toelichting de heer P. van Leeuwen.

Jongere Bouwkunst en stedebouw Wassenaar, 's-Gravenhage, 1994.

Oud-archief Gemeente Wassenaar.

www.bonas.nl.

